

Indiánok. Lelkek. Túlélők.

A budapesti Néprajzi Múzeum Magyarországon elsőként ad otthont Claudia Andujar fotóművész átfogó tárlatának. Miért tartottuk fontosnak, hogy a nemrég megnyílt új múzeum egyik első kiállításán az ő műveit mutassuk be? A legegyszerűbb, ha a kiállítás tervezése során felmerült néhány fontos fogalmat megragadva adjuk meg a saját szubjektív válaszunkat.

Andujar életművével és a kiállítással kapcsolatos beszélgetések során többször felmerült „az otthon keresése” és a „hazatalálás” kifejezés – egy időben a kiállítás címeként is el tudtuk volna képzelni valamelyiket. Részben azért, mert bár a világ számos ismert, nagy közgyűjteménye őrzi képeit, és nemzetközi fotográfiai események rendszeres szereplője, az apai ágon magyar származású, Claudine Haas néven született, tizenhárom éves koráig Nagyváradon élt, magyarul máig jól beszélő fotográfus munkáit a régióban még kevesen ismerik. Szerettük volna, ha a most kilencvenkét éves, nemzetközileg elismert művész itthoni bemutatása, hazatérése még életében megtörténik.

A fenti fogalmak azonban tágabb kontextusban is értelmezhetők. Andujar egész életútjára és életművére meghatározó hatást gyakorolt a gyermekkor traumája, a holokauszt, aminek következtében elveszítette nagyváradit otthonát, családjának nagy részét, barátait, szerelmét. 1944-ben menekült el Magyarországról, Svájcot és az Egyesült Államokat megjárva évtizedekkel később Brazíliában, ott is leginkább egy amazóniai őserdő mélyén élő indián közösségben találta meg az elveszett otthonát. És mindez annyira fontos lett számára, hogy további élete, művészeti és aktivista projektjei szorosan hozzákapcsolódtak a braziliai janomami indiánok életéhez és túlélésért vívott harcához.

De nyilvánvalóan nem csak magyar származása, hanem fotói és fotográfusi életútja volt az, ami megragadta a figyelmünket.

Andujar fotográfiai munkássága különösen izgalmas, hiszen nagy fokú társadalmi érzékenységgel és gazdag eszköztárral dolgozott. Az életműben rejlő sorozatok mindegyike különböző műfaji megközelítéssel és technikai megvalósítással készült, minden esetben reflektálva a tartalomra és figyelem-

Claudia Andujar fotókiállítása

be véve mind a képek szereplőinek, mind a képek nézőinek közegét. Fotóriporterként épp olyan magabiztosan és nagy tehetséggel nyúlt a különböző ábrázolási lehetőségekhez, mint művészként és aktivistaként.

Andujar fókusza azokra az emberekre irányult, akik kívül rekedtek a többségi társadalom figyelmén. Abban a női alkotókat jellemző, érzékiséggel telített látásmódban volt erős, amellyel kultúrák, közösségek, csoportok tereit és mindennapjait kevésbé megszokott felfogásban ábrázolhatta. Fesztelen portréival, riportjaival kitágította a fotózhatóság határait. Műfajokon túlmutató, bátran kísérletező munkáiban mentalitások, sorsok, mítoszok és a valóságot rejtő történetek fonódtak össze, párbeszédet tudott teremteni őslakosok, döntéshozók és a művészvilág képviselői között.

Ezen a tárlaton az életműnek csak egy kicsi, de fontos szeletét tudjuk bemutatni a São Pauló-i Vermelho Galéria közreműködésével. Gyekeztünk azokból a sorozatokból válogatni, amelyek a teljesség igénye nélkül, de tükrözik az életpálya fontosabb szakaszait. A kronologikus felépítésű kiállításon a Brazíliába érkezést követő magazinfotós időszakról és a kísérletezésekről kezdve jutunk el a janomami között készített művészi és aktivista képekig, majd az életmű időskori feldolgozásáig, az 1960-as évektől a 2010-es évekig.

Végül nem kerülhető meg az a kérdés sem, miért gondoljuk, hogy egy kortárs fotóművészeti tárlatnak helye van a Néprajzi Múzeum falai között. Kézenfekvő lenne erre azzal válaszolni, hogy a képek többségének középpontjában egy kis amazóniai őslakos népcsoport, a janomami indiánok állnak. Andujar azonban elsősorban nem az etnográfiai jelenségek kimerítő dokumentálására törekszik, fotóin keresztül sokkal inkább egy személyes történetet ismerünk meg saját útkereséséről és a janomamikkal folytatott párbeszédéről. Ez a személyesség az, ami egy tágabb antropológiai kontextusba, a kulturális találkozás, a megismerés, a megértés és a kulturális reprezentációk témakörébe helyezi a képeket. Mindezek mellett egy fontos történetet is elmond nekünk arról, miként válhatnak a fotók egy közösség megmentéséért vívott aktivista harc eszközévé.